

**KULE
KİTAP**

TARİHTE GARİP VAKALAR

Max Kemmerich

Kule Kitap®

www.kulekitap.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Çeviren: Sabahattin Ali

Yayıma Hazırlayan: Hüseyin Özdemir

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Emir Tali

1. Basım, İstanbul, Aralık 2024

ISBN: 978-625-6086-24-1

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Kule Kitap Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

TARİHTE GARİP VAKALAR

Çeviren
Sabahattin ALİ

Max Kemmerich

İÇİNDEKİLER

Kule Kitap Yayınevinin Yayın Esasları.....	7
Yayıncının Ön Sözü.....	15
BAŞLAMADAN ÖNCE	21
SAĞLIK İŞLERİ VE TEMİZLİK	23
ROMA KATOLİK KİLİSESİ VE DİNSİZLER	33
AHLAK.....	47
HARP VE ASKERLİK.....	63
HAK VE ADALET	79
HEKİMLİK	91
FİKİR HÜRRİYETİ.....	107
İZDİVAÇ.....	127
ŞEREF VE HAYSİYET	139
MİSYONERLER VE KOLONİLER	149
DİN VE İMAN	159
SEYAHATLER, KEŞİFLER, İCATLAR	179
MÜBAREK EŞYA	195
SİHİRBAZLARLA MÜCADELE.....	201
EDEP VE TERBİYE.....	301
ESKİ ZAMANDA MODERN ŞEYLER.....	219
MÜTERCİM TARAFINDAN İLAVE EDİLEN SON VE GARİP BİR FIKRA	239

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Kule Kitap:

Sağlam yapıları ve uzun ömürleriyle bilinen kuleler gibi üzerinde yükseldiği entelektüel ve sanatsal değerlerle zamanın yıpratıcılığına direnen, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağla yarınlar zengin bir miras bırakmayı hedefleyen bir yayinevidir.

Klasikten moderne uzanan kültür vadisinde, okuyucularına zihinsel olarak daha yüksek bir bakış açısı ve estetik beğeni kazandıracak fikir ve sanat eserlerini yayımlamayı amaçlar.

İlkeli yayıncılık anlayışıyla, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine ve toplumun değerlerine bağlı kalacak, hiçbir ideolojinin veya politik düşüncenin hizmetinde olmayacaktır.

Bünyesine katacağı eserleri seçerken bunların kendinden sonrakilere kılavuzluk edebilecek, ilham verebilecek, içerikleriyle özgün, dil ve anlatımıyla yüksek kalitede olmasına dikkat edecektir.

Ticari kaygılardan ziyade edebî, sanatsal veya bilimsel değere göre toplumun genel yararına uygun, eğitici, bilgilendirici ve estetik değer taşıyan eserlerin seçilmesine özen gösterecektir.

Farklı bakış açılarına, kültürlere ve dillere yer verecek zengin bir yayın portföyüyle eser çeşitliliğini artırırken bu eserleri ait oldukları kültürde de nitelikleriyle öne çıkmış seçkin eserler arasından seçecektir.

Yayımlayacağı eserlerin her safhasını akademik bir titizlikle takip edecek; dil bilgisi, yazım kuralları, tutarlılık ve anlam bütünlüğü gibi

konularda sıkı bir editoryal süreçten geçmesini sağlarken Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edecektir. (Tarih konulu eserlerde, özellikle Arap harfli kaynaklarla yapılacak çalışmalarla uyumlu olması açısından, özel isimlerin yazımında ait olduğu dildeki yazılışı esas alınacaktır.)

Yazarlardan intihal ve etik ihlali yapmadıklarına dair yazılı beyan alacak, fikri mülkiyet hakları konusunda hassasiyet gösterecektir.

Her kitabı bir miras olarak yarınlarımıza emanet ederken sıradan kitaplardan ziyade derinlik ve anlam arayan okurlarını entelektüel bir zirve yolculuğuna davet ediyor.

Faydalı olmak dileğiyle...

SÜLEYMAN NAZİF (1869-1927)

Vatan ve millet sevgisinin buram buram tüttüğü şiir ve düz yazılarıyla Türk edebiyatında haklı bir yer edinmiş olan Süleyman Nazif, 1869 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Köklü bir aileye mensuptur. Kardeşi Faik Ali Ozansoy, Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Şair ve tarihçi olan babası Said Paşa'nın yanı sıra dedesi Süleyman Nazif Efendi ve onun babası İbrahim Cehdî Efendi de kendi devirlerinin tanınmış ilim ve edebiyat adamlarıydı.

Babası Said Paşa'nın *Mizânü'l Edeb* adlı bir belâgat kitabı ayrıca on ciltlik *Mir'âtü'l İber* adlı bir tarih külliyyâtı vardır. Annesi Ayşe Hanım da Akkoyunlu Devleti'nin ileri gelen ailelerinden birine mensuptur.

Babasının görevi sebebiyle düzenli bir eğitim hayatı olmamakla birlikte yine onun çevresindeki kıymetli isimlerden dersler aldı. Baba evindeki kültürel sohbetler Süleyman Nazif için tam bir irfan ocağıydı.

Çok genç yaşta Muş Reji İdaresinde (1891), ardından Mardin ve Diyarbakır İdare Meclisinde aldığı görevlerle memuriyet hayatına atıldı.

1897'de Paris'e giderek Jön Türklerin en önemli yayın organı olan -Ahmet Rıza tarafından çıkarılan- *Meşveret* gazetesinde II. Abdülhamid aleyhtarı yazılar kaleme aldı. Ancak Abdülhamid'le Jön Türkler arasındaki uzlaşma ve saray tarafından verilen teminatlar karşısında aynı yıl ülkeye dönerek yeniden memuriyet görevi alanlardan biri de oydu. Bu süreçte Bursa Vilayet Mektupçuluğu yaptı. On iki yıl kaldığı Bursada büyük dedesi İbrahim Cehdî'nin adıyla *Servet-i Fünûn*'da şiirleri yayımlandı.

II. Meşrutiyet'in ilanını müteakip (1908) geldiği İstanbul'da Ebuzziya Tefvik'in çıkardığı *Yeni Tasvir-i Efşkâr*'da İttihad ve Terakki yönetimine getirdiği eleştiriler sebebiyle çeşitli taşra valilikleri ile -Basra, Kastamonu, Trabzon, Musul, Bağdat- İstanbul'dan uzaklaştırıldı (1909-1914).

1912'de *Hak* gazetesinde siyasi yazılar yazdı. Bağdat'tan döndükten sonra kendisini tamamen gazeteciliğe verdi. 1918'de Cenab Şahabeddin'le beraber *Hadisât* gazetesini çıkardı.

İşgal kuvvetleri komutanlarından Fransız General d'Esperey'in rıhtımdan Fransız Konsolosluğuna kadar gösterişli bir at üzerinde icra ettiği geçit töreni ve kendisini karşılayan aynılıkların sevinç gösterileri üzerine kaleme aldığı "*Kara Bir Gün*" adlı yazı büyük ses getirdi (9 Şubat 1919). Yine 23 Ocak 1920'de Pierre Loti için düzenlenen bir anma toplantısında yaptığı konuşmada İstanbul ve Anadolu'da yaşanan işgalleri ağır bir şekilde eleştirince İngilizler tarafından yakalana-rak Malta Adası'na sürgün edildi ve burada kaldığı yirmi ay boyunca vatan ve millet sevgisini, mutlu geleceğe dair ümidini ortaya koyan şiirler yazdı. Sürgünden döndükten sonra da çeşitli gazetelerde yazıları yer aldı. Maddi sıkıntılar içindeki hayatı 4 Ocak 1927'de İstanbul'da sona erdi. Edirnekapı Mezarlığına defnedildi.

Şiirlerinde Sâdi-i Şirazî, Namık Kemal, Abdülhak Hamid, Victor Hugo, Sully Prudhomme gibi beğendiği şairlerin etkisi belirgindir. Bireysel konuların ele alındığı şiirlerinin aksine toplumsal konulu şiirlerinde ümitli bir hava hâkimdir.

Şiirleri kadar nesirleri de vatan sevgisinin coşkunluğuyla doludur. Dile hâkimiyeti başta Yahya Kemal ve Ahmed Haşim olmak üzere pek çok üstadın takdirini toplamıştır. Ne kadar bereketli bir kaleme sahip olduğu aşağıdaki listeden de anlaşılacaktır:¹

¹ Muhammet Gür, "Süleyman Nazif", *DİA*, C. 38, İstanbul 2010, s. 92-94; Muhammet Gür, *Kendi İçinde ve Kendine Göre Süleyman Nazif*, Dergâh, İstanbul,

Eserleri:

- 1) Bahriyelilere Mektup (1897)
- 2) Mâlûmu Îlâm (Abdülahrar Tahir adıyla-1897)
- 3) El-Cezîre Mektupları (1897)
- 4) Nâmık Kemal (Abdülahrar Tahir adıyla-1897)
- 5) Murad Bey (1897)
- 6) Gizli Figanlar (Şiir-1906)
- 7) Victor Hugo'nun Bir Mektubu (çeviri-1908)
- 8) Boş Herif (1910)
- 9) Süleyman Paşa (1910)
- 10) İki İttifakın Tarihiçesi (1914)
- 11) Mektuplar (1916)
- 12) Batarya ile Ateş (1916)
- 13) Firâk-ı Irak (manzum-mensur-1918)
- 14) Âsitân-ı Tarihte Galiçya (1919)
- 15) Mehmed Akif (1919)
- 16) Pierre Loti Hitâbesi (1920)
- 17) Tarihin Yılan Hikâyesi (1922)
- 18) Nâmık Kemal (1922)
- 19) Lütfi Fikri Bey'e Cevap (1922)
- 20) Çal Çoban Çal (1923)
- 21) Nâsirüddin Şah ve Bâbiler (1923)
- 22) Hazreti İsa'ya Açık Mektup (1924)
- 23) Çalınmış Ülke (1924)
- 24) Malta Geceleri (şiir-1924)
- 25) Külliyyât-ı Ziya Paşa (1924)
- 26) Âbide-i Şühedâ (1925)
- 27) İki Dost (Nâmık Kemal ve Ziya Paşa/1925)
- 28) Fuzuli (1926)
- 29) İmana Tasallut-Şapka Meselesi (1926)
- 30) Kâfir Hakikat (1926)
- 31) Lübnan Kasrı'nın Sahibesi (P. Benoit'ten çeviri-1926)
- 32) Yıkılan Müessesese (1927)

2020, s. 13-163; Şuayb Karakaş, *Süleyman Nazif*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1998, s. 25-157; Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, MEB, İstanbul, 1998, s. 1044-1046; Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötügen, İstanbul, 1995, s. 553-554.

Hüseyin Özdemir: 1974'te İstanbul-Kâğıthane'de doğmuştur, aslen Karlıdır (Selim ilçesi-Çıplaklı köyü). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümünü bitirmiştir. 1998 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Afyon-İhsaniye ilçesine bağlı Döğer kasabasında başladığı öğretmenlik görevini, -2002 yılından itibaren İstanbul'un muhtelif okullarında- 18 yıl boyunca sürdürmüştür. 2015 yılında Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve İlişkileri Anabilim Dalından *Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Meşrûtiyet Düşüncesi* adlı yüksek lisans tezi ile mezun olmuştur. Evli ve bir kız babası olup yazarlık ve musahhihlik ile hayatını sürdürmektedir. Yazarın yayımlanmış eserleri şunlardır:

1. Hüseyin Özdemir, *Gölgeye Son Hitap*, İver Yayınları, İstanbul, 2010.
2. Hüseyin Özdemir, *Demokrasi Tarihimizde İttihat ve Terakkili Yıllar-Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Penceresinden*, Ötüken, İstanbul, 2016.
3. Hüseyin Özdemir, *Mitolojiden Tarihe Seçme Hikâyeler*, Ötüken, İstanbul, 2018.
4. Ali Reşad-İsmail Hakkı, *Bismarck Hususî ve Siyasi Hayatı*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2018.
5. Uğurhan Karaarslan-Hüseyin Özdemir, *Çift Başlı Kartalın Hikâyesi-Selçuklular 1*, Historia, İstanbul, 2018.
6. Babanzade İsmail Hakkı, *Tanin Yazıları*, C. I-II, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2020.
7. Süleyman Nazif, *Batarya ile Ateş*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2021.
8. Süleyman Nazif, *Çal Çoban Çal*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2021.

9. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Hamaset ve Nefretten Uzak Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak (1299-1451)*, Kule Kitap, İstanbul, 2022.
10. Süleyman Nazif, *Firâk-ı Irâk*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2022.
11. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak: İmparatorlukta Olaylar ve İnsan Manzaraları (1451-1512)*, Kule Kitap, İstanbul, 2022.
12. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak: Zirvedeki Yalnızlık (1512-1566)*, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
13. Hüseyin Özdemir, Uğurhan Karaarslan, *Çift Başlı Kartalın Hikâyesi: Selçuklular*, 1-2-3, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
14. Hüseyin Özdemir, *Yanlış Duymuşsun*, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
15. Süleyman Nazif, *Babriyelilere Mektup-El-Cezire Mektupları-Çalınmış Ülke*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
16. Süleyman Nazif, *Nâmık Kemal (1-2)-Süleyman Paşa*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
17. Süleyman Nazif, *Tarihin Yılan Hikâyesi*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
18. Süleyman Nazif, *Lübnan Kasrı'nın Sâhibesi*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
19. Süleyman Nazif, *Fuzûlî*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
20. Süleyman Nazif, *Mâlûmu İlâm-Boş Herif-Lütfi Fikri Bey'e Cevap-İmana Tasallut (Şapka Meselesi)*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.
21. Süleyman Nazif, *Gizli Figanlar-Malta Geceleri*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.

22. Süleyman Nazif, *Victor Hugo'nun Bir Mektubu-Hitâbe (Pierre Loti Hitâbesi)-Hazret-i İsa'ya Açık Mektup-Kâfir Hakikat*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.
23. Süleyman Nazif, *İki İttifakın Tarihçesi-Âsitân-ı Tarihte Galîçya-Âbide-i Şüheda*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.
24. Süleyman Nazif, *İki Dost*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.
25. Süleyman Nazif, *Yıkılan Müessesese*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2025.

YAYINCININ ÖN SÖZÜ

Sabahattin Ali'nin Türk edebiyatı açısından taşıdığı değer bütün okurlarımızın malûmudur. Bu sebeple trajik ölümünün üzerinden yetmiş altı yıl geçmiş olmasına rağmen kendisine ve eserlerine yönelik ilgi artarak devam etmektedir.

Gerek kendi sağlığında gerek vefatından sonra eserlerini yayına hazırlayan yayınevleri Türk kültürüne büyük hizmet etmişlerdir. Onların emeklerini asla küçümsemeden biz de bu kervana katılmak istedik. Eserin ilk baskısı ile sonraki baskıları arasında yer yer tespit ettiğimiz küçük farklılıklar bizi bu konuda biraz daha titizlenmeye sevk etti. Dikkat ettikçe yer yer cümle atlama düzeyine varan eksiklerin, eksiltmelerin(!) ve farklılaş(tır)maların bulunduğu dikkatimizi çekti. İyi niyetle yapılmış bazı sadeleştirmelerde kelime karşılıklarının hatalı verilmesinin ve bazı kelimelerin değiştirilmesinin yazarın üslubuna müdahale sayılabileceğini düşündük. Tespit edebildiğimiz bu eksiklikleri ve hataları ortadan kaldırarak metnin orijinal hâlini ortaya çıkarmaya çalıştık.

İBB Atatürk Kitaplığından temin ettiğimiz *Tarihte Garip Vakalar*'ın *Ulus* gazetesi Tercüme Kütüphanesi serisi arasında 1936'da gerçekleştirilen ilk baskısını esas aldığımız bu nüshada yazım ve imla hatası olduğunu düşündüğümüz yerlerin haricinde metne müdahale etmemeye çalıştık.

Eserle ilgili aşağıdaki düşüncemizi okurlarımızın birbirinden farklı fikir, kanaat, inanç ve ideolojilerine saygımızı göstermek için paylaşmayı gerekli görüyoruz:

Avrupa'da toprak zengini aristokratların binlerce yıldır süren iktidarı Rönesans ve Coğrafi Keşifler ile sarsılmaya başlamış ve karşısında güçlü bir rakip bulmuştu: ticaret zengini burjuvalar. Soylu sınıfin iktidarını meşrulaştırıp pekiştiren Kilise, bu iktidarın nimetlerinden payına düşeni alırken burjuvanın imdadına ise daha özgür bir dünya hayal eden aydın sınıf koşmuştu. Bu iktidar ve konforu sarsabilecek hiçbir gelişmeye tahammülü olmayan Kilise hayatın her alanını kontrol altında tutmaya çalışıyor, bunun için de kutsal kitabın sembolik dilini işine geldiği gibi yorumlayarak insanları nefes alamaz hâle getiriyordu. Bu durum bilim adamlarını ve vicdanını henüz yitirmemiş din adamlarını da karşı safa itiyordu.

Bu sebeple bu kitapta dile getirilen eleştirileri biraz da bu kavga penceresinden okumak ve bir parça mübalağa ihtimalini bir kenarda tutmak gereklidir. Nitekim Kilise ve aristokrasinin baskı ve zulümlerini pek haklı olarak eleştiren yazar, hızını alamayarak bizatihi inancın kendisini eleştirmeye başlıyor. Bu ise samimi inanç sahiplerini rencide edebileceği gibi haklı eleştirilerine kulak verilmesini de geciktirmiş olabilir. Nitekim ilerleyen sayfalarda iktidar ilişkilerindeki zorba ve yasağcı tavrını terk etmeyi kabullenen bir Kiliseye toplum hayatında yer verilebileceğini söylerken daha dengeli bir yaklaşım sergiliyor.

Kitaba son garip vakayı ise Sabahattin Ali ekliyor: Yazar, ömrünün sonlarında eser boyunca eleştirdiği düşünceye savrulmuş, mistik düşünce ve hayallerle meşgul olmuştur...

Genel olarak Sabahattin Ali'nin eserlerini yayına hazırlarken aşağıdaki hususları göz önünde bulundurduk.

Öncelikle Sabahattin Ali'nin dilinin sadeleştirmeye ihtiyaç duymadığını söylemek gerekir. Bu sebeple bilhassa genç okuyucularımızın bilemeyeceğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını dipnotla göstermeyi tercih ettik. Böylece cümle yapılarını bozarak Sabahattin Ali'nin üslubuna müdahale etme ithamından korunmayı amaçladık.